

Tinchlik va insoniyatning xavfsizligiga qarshi jinoyatlar va ularning bugungi kundagi yechimlari.

Farg‘ona viloyati Uchko‘prik tumani 1-sonli

kasb-hunar maktabi huquq fani o‘qituvchisi

Yulchiyev Bahodirjon Zokirovich

Annotatsiya: *Tinchlik va insoniyat xavfsizligi — har bir jamiyatning asosiy qadriyatlari. Biroq, zamonaviy dunyoda tinchlik va xavfsizlikka tahdid soluvchi jinoyatlar ko‘paymoqda. Ushbu jinoyatlar nafaqat individual shaxslar, balki butun jamiyatlar va davlatlar uchun jiddiy xavf tug‘diradi. Ushbu maqolada tinchlik va insoniyat xavfsizligiga qarshi jinoyatlar, ularning turlari va bugungi kunda mavjud bo‘lgan yechimlar haqida so‘z yuritamiz.*

Kalit so‘zlar: *tinchlik, xavfsizlik, jinoyatlar, giyohvand moddalar, terrorizm, raqamli texnologiyalar.*

Tinchlik va xavfsizlikka qarshi jinoyatlar Jinoyat kodeksida ikki guruhga bo‘linadi. Birinchi guruh —Tinchlik va insoniyat xavfsizligiga qarshi jinoyatlar bo‘lsa , ikkinchisi — O‘zbekiston Respublikasiga qarshi jinoyatlar. O‘z navbatida Tinchlik va insoniyat xavfsizligiga qarshi jinoyatlar turli moddalardan tashkil topgan bo‘lib, ularning har biri tinchlik va insoniyat xavfsizligini muhofaza qilishda katta ahamiyatga ega. Tinchlikning muhofaza qilinishi xalqlar va davlatlar o‘rtasida zo‘rluk ishlatmasdan tashqi siyosat olib borishga, o‘z zimmasiga olgan majburiyatlarni bajarishga, xalqaro shartnomalarda mustahkamlab qo‘yilgan majburiyatlarga rioya etishga, davlatlar o‘rtasidagi qurolli kurashning yo‘qligiga, dunyo, jamiyat rivojlanib borgan sari xalqaro munosabatlarning subyektlari o‘rtasida vujudga keladigan mojarolar, nizolar, kelishmovchiliklarni hal qilishning usullarini ishlab chiqish imkoniyatini yaratadi. Terrorizm global muammo bo‘lib, ko‘plab davlatlar va xalqaro tashkilotlar

tomonidan jiddiy ravishda kurashilmoqda. Narkotik savdosi, qurol savdosi va odam savdosi kabi jinoyatlar. Bu turdagi jinoyatlar ko'pincha xalqaro darajada amalga oshiriladi va ularning oldini olish qiyin. Internet va raqamli texnologiyalar orqali amalga oshiriladigan jinoyatlar, masalan, ma'lumotlarni o'g'irlash, firibgarlik va kiberhujumlar. Kiberjinoyatlar zamonaviy jamiyatda xavfsizlikka tahdid soluvchi muhim omil hisoblanadi. Inson huquqlarini poymol qiluvchi jinoyatlar, jumladan, zo'ravonlik, diskriminatsiya va qamoqdagi sharoitlar. Bu turdagi jinoyatlar insoniyatning asosiy qadriyatlariga qarshi.

Tinchlik va insoniyat xavfsizligiga qarshi jinoyatlar bilan kurashish uchun bir qator yechimlar ishlab chiqilgan. Terrorizm va organizatsiyalashgan jinoyatchilikka qarshi kurashda xalqaro hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Davlatlar o'rtasida axborot almashish, birgalikda operatsiyalar o'tkazish va qonunlarni birlashtirish orqali jinoyatchilikka qarshi kurashish mumkin. Jinoyatchilikka qarshi qonunlarni kuchaytirish va ularni samarali amalga oshirish. Bu, ayniqsa, terrorizm va kiberjinoyatlar uchun muhimdir. Jinoyatchilarni jazolash uchun qat'iy qonunlar va jazolar joriy etilishi kerak. Yoshlarni giyohvand moddalar, terrorizm va kiberjinoyatlar haqida ma'rifat berish. Ta'lim tizimida xavfsizlik va inson huquqlari bo'yicha dasturlarni joriy etish orqali kelajak avlodni himoya qilish mumkin. Kiberjinoyatlarga qarshi kurashda zamonaviy texnologiyalarni, masalan, sun'iy intellekt va ma'lumotlarni tahlil qilish vositalarini qo'llash. Bu, jinoyatchilarni aniqlash va ularning harakatlarini oldini olishda yordam beradi. Jinoyatchilarni rehabilitatsiya qilish va ularni jamiyatga qaytarish uchun dasturlarni amalga oshirish. Bu, jinoyatchilikning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy muammolarni hal qilish va jamoalarni rivojlantirish orqali tinchlik va xavfsizlikni ta'minlash. Ijtimoiy dasturlar orqali yoshlarni ijtimoiy hayotga jalb qilish va ularni jinoyatchilikdan himoya qilish mumkin.

Inson huquqlarini himoya qilishda bir qator muammolar mavjud. Ba'zi davlatlarda inson huquqlarini himoya qilishga qaratilgan qonunlar mavjud bo'lsa-da, ularning

samarali amalga oshirilishi uchun zarur bo'lgan mexanizmlar yetishmaydi. Qonunlar ko'pincha amalda qo'llanilmaydi yoki zaif. Ko'plab davlatlarda hukumatlar o'z siyosiy raqiblarini, faollarni va inson huquqlari himoyachilarini repressiya qilish orqali ularning huquqlarini poymol qiladi. Bu, erkin fikr va ifoda erkinligini cheklaydi. Ijtimoiy va iqtisodiy tengsizlik inson huquqlarini himoya qilishda jiddiy to'siq bo'lishi mumkin. Kam ta'minlangan qatlamlar ko'pincha o'z huquqlarini himoya qilishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Korrupsiya va adolatsizlik, inson huquqlarini himoya qilishda jiddiy muammo hisoblanadi. Korrupsiyaga uchragan davlat organlari va sudlar, huquqlarni himoya qilishda samarali bo'lmaydi. Ba'zi madaniyatlar va dinlar inson huquqlarini cheklovchi an'analarni qo'llab-quvvatlaydi. Bu, ayollar, bolalar va boshqa zaif guruhlarning huquqlarini poymol qilishga olib kelishi mumkin. Ommaviy axborot vositalarining erkinligi cheklangan davlatlarda, inson huquqlari bo'yicha muammolar haqida ma'lumot olish qiyinlashadi. Bu, jamiyatda huquqlarni himoya qilishga qaratilgan harakatlarni cheklaydi. Raqamli asrda kiberxavfsizlik muammolari inson huquqlarini himoya qilishda yangi tahdidlar keltirib chiqaradi. Shaxsiy ma'lumotlarning o'g'irlanishi va kiberhujumlar, inson huquqlarini poymol qilishi mumkin. Qochqinlar va migratsiya jarayonida inson huquqlari ko'pincha poymol qilinadi. Ular ko'pincha xavfsizlik, ta'lim va sog'liqni saqlash kabi asosiy huquqlardan mahrum bo'lishadi. Jinsiy va irqiy diskriminatsiya, inson huquqlarini himoya qilishda jiddiy muammo hisoblanadi. Inson huquqlarini himoya qilishda xalqaro hamkorlik va tashkilotlar o'rtasida yetarli darajada hamkorlik yo'q. Bu, global muammolarni hal qilishda qiyinchiliklarga olib keladi. Ushbu muammolar inson huquqlarini himoya qilishda jiddiy to'siqlarni keltirib chiqaradi va ularni hal qilish uchun global va mahalliy darajada birgalikda harakat qilish zarur.

Xulosa:

Tinchlik va insoniyat xavfsizligiga qarshi jinoyatlar zamonaviy jamiyatning eng jiddiy muammolaridan biridir. Ushbu jinoyatlar bilan kurashish uchun xalqaro hamkorlik,

qonunchilikni kuchaytirish, ta'lim va ma'rifat, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, reabilitatsiya dasturlari va ijtimoiy dasturlar muhim ahamiyatga ega. Tinchlik va xavfsizlikni ta'minlash uchun har birimiz o'z hissamizni qo'shishimiz zarur. Faqat birgalikda harakat qilganda, biz tinch va xavfsiz jamiyatni yaratishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. *Toychiyev, N., ed (2009). "Insoniyatga qarshi jinoyatlar". O'zbekiston yuridik ensiklopediyasi. Toshkent: „Adolat“ nashriyoti. p. 218.*

2. *„Nyurnberg sudi“. national.ww2.museum*

3. *„Birinchisi uchun mos ravishda ikkita yangi ad hoc Xalqaro jinoiy tribunallarning yaratilishi Yugoslaviya (ICTY: 1993 yil 25-may) va Ruanda (ICTR: 1994 yil 8-noyabr). Birlashgan Millatlar Tashkiloti Xavfsizlik Kengashi insoniyatga qarshi jinoyat tushunchasini qayta belgilash uchun.“.*

4. *„Xalqaro jinoyat sudining Rim statuti“. Xalqaro jinoyat sudi (17-iyul 1998-yil).*

5. *www.ziyonet.uz*